

Empatiproven

Min titel är medicinsk skådespelare, det betyder att jag spelar sjuk. Jag får betalt per timme. Läkarestudenter ska gissa min sjukdom. Jag kallas för standardiserad patient, det vill säga jag agerar enligt de kriterier som satts upp för min sjukdom. Jag är SP, en standardiserad förkortning. Jag kan alla symptom för havandeskapsförgiftning och astma och blindtarmsinflammation. Jag spelar mamma till ett barn med blåa läppar.

Så här går medicinska rollspel till: man får ett manus och en patientrock av papper. Man får 13 och en halv dollar i timmen. Manuset är mellan tio och tolv sidor långt. Där står vad det är för fel på oss – inte bara var det gör ont utan hur vi ska uttrycka det. Det står hur mycket vi ska avslöja, och när. Det är meningen att vi ska portionera ut svaren enligt särskilda regler. Manusen tränger djupt in i våra fiktiva liv: våra barns åldrar och våra föräldrars sjukdomar, namnen på våra makars företag i grafisk design- och fastighetsmäklarbranscherna, hur mycket vi har gått ner i vikt det senaste året, hur mycket alkohol vi dricker per vecka.

Mitt specialfall är Stephanie Phillips, en tjugotreåring som lider av något som kallas konversionssyndrom. Hon sörjer sin brors död, och hennes sorg manifesteras i krampanfall. Sjukdomen var okänd för mig. Jag visste inte att man kunde få

konvulsioner av sorg. Det är inte meningen att hon ska veta det heller. Hon ska inte tro att hennes anfall har någonting att göra med hennes förlust.

STEPHANIE PHILLIPS

Psykiatri

SP Träningsmaterial

PATIENTÖVERSIKT: Du är en tjugotre år gammal kvinnlig patient som får anfall utan identifierbar neurologisk orsak. Du minns inte anfällen efteråt men du har fått höra att du tuggar fradga och skriker obsceniteter. Oftast känner du på dig när ett anfall är på väg. Anfällen startade för två år sedan, kort efter det att din äldre bror drunknade i floden precis söder om bron vid Bennington Avenue. Han badade onykter efter en fotbollsfest. Du och han arbetade på samma minigolfbana. Nu för tiden arbetar du inte alls. Nu för tiden gör du inte mycket. Du är rädd för att få ett anfall bland folk. Ingen läkare har kunnat hjälpa dig. Din bror hette Will.

LÄKEMEDELSHISTORIK: Du tar inga mediciner. Du har aldrig tagit antidepressiva. Du har aldrig tyckt att du har behövt det.

MEDICINSK BAKGRUND: Du har aldrig haft några problem med din hälsa. Du har aldrig haft något värre än en bruten arm. Will var med när du bröt den. Det var han som ringde ambulansen och höll dig lugn tills den kom.

Våra simulerade prov sker i tre specialbyggda rum som ligger vägg i vägg. Varje rum är utrustat med en undersökningsbrits och en övervakningskamera. Vi testar läkarlinjens andra- och tredjeårselever i följande ämnen enligt ett roterande schema: pediatrik, kirurgi, psykiatri. Under en provdag ska varje student genomföra ”besök” – det är det formella ordet – med tre eller fyra skådespelare som tolkar olika fall.

En student måste kanske palpera en kvinna med buksmärter av graden tio på en tiogradig skala, och därefter sitta mittemot en ung advokat med hallucinationer och förklara att när han upplever att krälände maskar fyller hela hans tunntarm så kommer den känslan förmodligen från något annat. Sedan kanske samma läkarkandidat kommer in i mitt rum för att, utan att dra på mungiporna, informera mig om att kudden som sitter fastspänd runt min mage snart kommer att födas för tidigt, eller allvarligt nicka när jag uttrycker oro för min krassliga plastbaby: ”Han är bara så tyst.”

När femtonminutersbesöket är över lämnar kandidaten rummet och jag fyller i en utvärdering av hans/hennes presentation. Första delen består av en checklista: Vilken central information lyckades han/hon få fram? Vad lämnade han/hon outrett? Andra halvan av formuläret bedömer intryck. Punkt nummer 31 tar upp den viktigaste kategorin: ”Uttalad empati för min situation/mitt problem.” Vi har instruerats i betydelsen av det första ordet, *uttalad*. Det räcker inte att man har ett trevligt sätt eller använder ett deltagande röstläge. Kandidaterna måste säga de rätta orden för att få poäng för medkänsla.

Vi SP:are har vår egen sal där vi förbereder oss och pustar ut efteråt. Vi samlas i grupper: gamla farbröder i skrynkliga blåa

nattskjortor, magisterstudenter med alldeles för coola stövlar under pappersrockarna, tonåringar från kvarteret i sjukhusponchos och träningsbyxor. Vi hjälper varandra att binda fast kuddar runt midjan. Vi räcker över babydockor till varandra. Lille Doug med lunginflammation, omlindad av en billig bomullsfilt, skickas som en stafettpinne mellan olika kvinnor. De flesta av oss är skådisar från småteatrar och dramastudenter som söker en publik, gymnasiekids som behöver pengar till sprit, pensionärer med tid över. Jag är författare, vilket betyder: jag försöker att inte vara pank.

Vi spelar upp ett demografiskt menageri: unga sportkillar med knäskador och chefer som finansierar sitt kokainmissbruk. En lösaktig mormor som varit otrogen mot sin man sedan fyrtio år och fått gonorré som ett litet minne. Hon gömmer sig bakom sin skam som bakom en slöja, och hennes läkarstudent måste lyfta på draperiet. Om han ställer de rätta frågorna kommer hon att få ett simulerat tårfyllt sammanbrott halvvägs genom sitt besök.

Buddy med minnesluckor får sin makeup: ett jack i hakan, ett blått öga, blåmärken i grön ögonskugga utsmetade längs käkbenet. Han har varit med om en krock han inte ens minns. Inför sitt besök sprayar sig skådespelaren med alkohol i stället för parfym. Han ska försöka låta sin alkoholism lysa igenom, helt ”oplanerat”, små skärvor av en hemlighet som han gör sitt bästa för att dölja.

Här och där får några detaljer manuset att skimra: gravida Lilas man är sjökaptan och seglar utanför Kroatien. Blindtarms-Angela har en död gitarmorbror vars turnébuss träffades av en tornado. Många av våra släktingar har mött en våldsam död i

mellanvästern: manglade i olyckor med traktorer och sädes-hissar, påkörda av berusade bilförare på väg hem från koope-rativa mataffärer, omkomna i tornados och i samband med fotbollsmatcher (vådaskott) – eller hädangångna i mer odrama-tiska följder av sina utsvävningar, som min bror Will.

Mellan besöken får vi vatten, frukt, energikakor och en aldrig sinande ström av minttabletter. Det är ju inte meningen att vi ska trötta ut studenterna med våra dåliga andedräkter och kurrande magar, biverkningarna av våra verkliga kroppar.

Vissa studenter är nervösa under besöket. Det är som en obekvämlig date, förutom att hälften av dem har vigselringar i platina. Jag skulle vilja säga till dem att jag är mer än bara en ogift kvinna som fejkar krampanfall för småpengar. *Jag gör saker!* Jag vill säga det till dem. *Jag kommer förmodligen att skriva om det här i en bok någon gång!* Vi småpratar om småstaden i Iowa som det är meningen att jag ska komma ifrån. Båda är medvetna om att den andre hittar på sitt småprat, och vi är överens om att vi ska reagera på den andres påhitt som på verkliga personlighetsyttringar. Vi håller fantasin som ett hopprep mellan oss.

En gång glömmer en student bort att vi låtsas och börjar ställa detaljerade frågor om min falska hemstad – som råkar vara hans *faktiska* hemstad – och hans frågor går utöver manusets räckvidd, för i själva verket vet jag inte mycket om personen jag ska låtsas vara och platsen jag ska låtsas vara från. Han har glömt vårt kontrakt. Jag ljuger på, ännu hjärtligare. ”Den där parken i Muscatine!” säger jag och slår mig på knät som en farfar. ”Där åkte jag pulka som barn.”

Andra studenter är professionella. De bockar av den kliniska

checklistan för depression som en lista över vad de ska handla i mataffären: *sömnsvårigheter, aptitförändringar, sämre koncentrationsförmåga*. Vissa blir irriterade när jag håller mig till manuset och vägrar ha ögonkontakt. Det är meningen att jag ska vara inåtvänd och avtrubbad. De irriterade studenterna tar min bortvända blick som en utmaning. De slutar aldrig att försöka få ögonkontakt. Att förmå mig till ögonkontakt är deras sätt att behålla övertaget – att tvinga mig att bekräfta deras poänggrundande uttryck för omtanke.

Jag får vänja mig vid kommentarer som är så påträngande att de blir aggressiva: *det måste kännas jobbigt* [att ditt barn kommer att dö], *det måste kännas jobbigt* [att oroa sig för att få ett anfall i mataffären], *det måste kännas jobbigt* [att din livmoder är full av bakterier som ett vittnesbörd om att du varit otrogen mot din man]. Varför säger de inte, *jag kan inte ens föreställa mig?*

Somliga studenter verkar förstå att empati alltid balanserar riskabelt mellan omtanke och kränkning. De kan inte ens sätta stetoskopet mot min hud utan att fråga om det är okej. De behöver tillåtelse. De vill inte förutsätta. Deras stammande upphöjer oavsiktligt min integritet: *Får jag . . . kan jag få . . . har du något emot att jag – lyssnar på hjärtat?* Nej, säger jag. Jag har inget emot det. Att inte ha något emot det är mitt jobb. Deras hänsyn är ett slags medkänsla i sig. Hänsynen leder till att de ställer frågor, frågor leder till att de får svar, och svar leder till att de får poäng enligt checklistan: en poäng för att de tar reda på att min mamma äter Wellbutrin, en poäng för att de lyckas få mig att erkänna att jag har skurit mig de senaste två åren, en poäng för att de får reda på att min pappa dog i en spannmålshiss när jag var två – för att de förstår att ett rotsystem av förluster breder

ut sig radiallyt och rhizomatiskt under mitt livs hela jordmån.

På detta sätt mäts deras empati inte enbart under punkt nummer 31 – *uttalad empati för min situation/mitt problem* – utan under varje punkt som bedömer hur ingående de har föreställt sig mina upplevelser. Empati innebär inte bara att komma ihåg att säga *det måste kännas jobbigt* – det är att förstå hur svårigheterna ska dras ut i ljuset där de alls kan upptäckas. Empati innebär inte bara att lyssna, utan också att ställa frågor vars svar behöver bli lyssnade till. Empati kräver både frågvishet och fantasi. Empati kräver vetskap om att man ingenting vet. Empati innebär medvetenhet om den horisont av samband som brer ut sig åt alla håll, även dit du själv inte kan se: en gammal kvinnas gonorré är kopplad till hennes skam är kopplad till hennes äktenskap är kopplat till hennes barn är kopplade till hur hon upplevde sin egen barndom. Allt detta, i sin tur, är kopplat till hennes förtryckta mor och hennes föräldrars obrutna äktenskap; kanske kan alltihop spåras tillbaka till hennes första mens, känslan av skam och förväntan.

Empati innebär förståelse för att ett trauma aldrig trubbas av. Ett trauma blöder. Ur såren och över alla breddar. Sorgen blir till krampanfall. Empati kräver också ett slags absorptionsförmåga, en lyhördhet. Mitt manus för Stephanie är tolv sidor långt. Jag tänker mest på det som inte står där.

Empati kommer av det grekiska *empathia* – *em* (in i) och *pathos* (känsla) – ett inträngande, en sorts förflyttning. Ordet antyder att man går in i någon annans smärta på samma sätt som man reser in i ett annat land, genom tull och gränskontroll, genom att ställa frågor: *Vad växer där du är? Vilka lagar finns det? Vad är det för djur som betar där?*

Jag tänker på Stephanie Phillips krampanfall i termer av ägande och integritet – att omvandla sorgen till något som inte uttalas är ett sätt att göra den till sin egen. Hennes vägran att ha ögonkontakt, hennes ovilja att förklara sitt själsliv, sättet hon förlorar medvetandet på under sin personliga utlevelse av sorgen och att hon inte minns det efteråt – allt detta är kanske ett sätt för henne att hålla förlusten skyddad och ursprunglig, orörd av andra människors sympati.

”Vad är det du skriker under dina anfall?” frågar en student.

”Jag vet inte”, säger jag, och vill tillägga, *men jag menar vart-enda ord.*

Jag vet att det vore emot reglerna. Jag spelar en ung kvinna som håller sorgen så undertryckt att hon inte ens kan se den själv. Jag får inte avtäcka den så lätt.

LESLIE JAMISON

Ob-Gyn

SP Träningsmaterial

PATIENTÖVERSIKT: Du är en tjugofemårig kvinna som vill avbryta din graviditet. Du har aldrig tidigare varit gravid. Du är i vecka fem och en halv, men du har varken varit svullen eller haft ont i magen. Du har haft lite humörsvängningar men inte kunnat avgöra om det beror på att du är gravid eller på att du vet att du är gravid. Du är inte märkbart skärrad över graviditeten. Omärkbart, du vet inte riktigt.

LÄKEMEDELSHISTORIK: Du tar inga receptbelagda läkemedel.
Det var därför du blev gravid.

MEDICINSK BAKGRUND: Du har genomgått flera operationer tidigare i ditt liv, men du säger inget om dem till läkaren för det känns inte relevant. Du ska snart genomgå ännu en operation för att stabilisera din hjärtrytm, eftersom hjärtat slår för snabbt och oregelbundet. Din mamma har fått dig att lova att nämna den kommande operationen när ni diskuterar aborten, fastän du inte känner för att prata om den. Hon vill att läkaren ska känna till ditt hjärtfel ifall det kan påverka vilken metod han väljer för aborten, eller vilken sorts narkos han använder när han utför den.

Jag skulle kunna berätta för er att jag gjorde abort i februari eller att jag hjärtopererades i mars – som om det var olika ingrepp, två manus utan samband – men ingen av berättelserna skulle vara komplett utan den andra. En enda månad knöt ihop händelserna: två olika morgnar när jag vaknade och på fastande mage iklädde mig en patientrock av papper. Det ena ingreppet utfördes med en liten sug, det andra med en kateter som skulle avlägsna vävnad i mitt hjärta. *Avlägsna?* frågade jag läkarna. De förklarade att det betydde bränna.

Det ena förfarandet fick mig att blöda och det andra var nästan oblodigt; det ena var mitt eget val och det andra var det inte; båda fick mig att förnimma min kropps ofattbara sårbarhet och livskraft – samtidigt; båda skedde under mörkaste vintertid; båda lämnade mig lamslagen i händerna på män, och beroende av omsorgen från en man som jag precis hade börjat älska.

Dave och jag kysstes för första gången i en källare i Maryland

klockan tre på morgonen på väg till staden Newport News för att värva röster för Obama 2008. Vi åkte med en fackförening som heter Unite Here. *Förenas här!* Flera år senare hängde deras affisch ovanför vår säng. Den första hösten promenerade vi längs Connecticuts stränder som var överströdda av trasiga snäckskal. Vi gick hand i hand i den salta vinden. Vi tog in på hotell över helgen och hällde så mycket badskum i badkaret att bubblorna rann ut över hela golvet. Vi tog kort på det. Vi tog kort på allt. Vi promenerade genom Williamsburg i regnet för att gå på en konsert. Vi var förälskade författare. Min chef brukade fantisera om att vi gick och lade oss på kvällen och intervjuade varandra om våra känslor. ”Vad kände du idag när du såg den där blodiga duvan på gatan?” t ex. Och det var sant: en gång talade vi om att vi hade sett två halta kaniner som försökte parasig på en ojämn gräsmatta – hur sorgligt och rörande det var.

Vi hade varit kära i ungefär två månader när jag blev gravid. Jag tittade på plusset på stickan och ropade på Dave och vi promenerade runt på universitetets innergårdar i den bittra kylan och pratade om hur vi skulle göra. Jag tänkte på det lilla fostret som låg hopkurat där innanför min jacka och jag undrade – ja, *undrade* – om jag redan hade känslor för det. Jag var inte säker. Jag minns att jag inte visste vad jag skulle säga. Jag minns att jag ville ha en drink. Jag minns att jag ville att Dave skulle fatta beslutet tillsammans med mig men också att jag kände äganderätt över det som hände. Det var viktigt för mig att han förstod att han aldrig skulle leva med beslutet som jag skulle leva med det. Så här tveeggat upplevde jag allt som gjorde ont: Jag ville att någon annan skulle känna det med mig, och samtidigt ville jag ha det helt för mig själv.

Vi bokade aborten en fredag, och jag stod inför en vecka av helt vanliga dagar tills den skulle utföras. Jag förstod att jag förväntades fortsätta att göra vanliga saker. En eftermiddag gömde jag mig på biblioteket och läste en berättelse om en graviditet. Författaren beskrev en pulserande klump av rädsla och ensamhet inuti – en klump hon burit med sig hela livet, försökt döva med alkohol och sex – och förklarade att graviditeten hade ersatt den här klumpen med den mikroskopiska grodd som var fostret, ett litet liv.

Jag skickade ett sms till Dave. Jag ville berätta för honom om klumpen av rädsla och barnets hjärta, hur ledsen jag blev av att läsa om en kvinna som blev förändrad av sin graviditet när jag visste att jag inte skulle bli förändrad av min – åtminstone inte på samma sätt som hon. Jag fick inget svar på flera timmar. Det oroade mig. Jag kände mig skyldig för att aborten inte fyllde mig med mer känslor; jag var arg för att Dave var någon annanstans, för att han valde att inte ens göra det minsta lilla när jag skulle bli tvungen att göra allt annat.

Jag kände förväntningarnas tyngd i varje ögonblick – vetenskapen om att slutet på graviditeten var något jag *borde* vara ledsen för, den smygande rädslan för att jag aldrig kände mig ledsen för saker jag borde vara ledsen för, tanken på att jag varit med på flera begravningar utan att fälla en tår, insikten om att mitt förtorkade sjäsliv bara aktiverades av mitt behov av ständigt bekräftelse, inget annat. Jag ville att Dave skulle känna på sig vad jag behövde i samma sekund som jag behövde det. Jag ville att han skulle gissa sig till hur mycket en liten signal om hans närvaro skulle kunna betyda.

På kvällen grillade vi grönsaker och åt vid mitt köksbord.

Några veckor tidigare hade jag täckt hela bordet med citrusfrukter och matat våra vänner med tabletter gjorda av bär som fick allt att smaka sött: grapefrukt smakade godis, öl smakade choklad, Shiraz smakade Manischewitz – faktiskt smakade allting lite som Manischewitz. Jag berättar det för att: i köket fanns fortfarande skuggorna kvar, från de oräknliga dagar som hade känts lättare än den här dagen. Vi drack vin, och jag tror – vet – att jag drack för mycket. Tanken på att jag gjorde något som skadade bebisen fick mig att må illa för det betydde att jag tänkte på den som någon som kunde bli skadad, vilket fick den att kännas mer levande, vilket fick mig att känna mig mer självisk, småfull som jag var på billig Cabernet och alltmer stridslysten.

Daves otillgänglighet den där dagen hade fått mig att inse hur mycket jag behövde få känna att han var lika närvarande i graviditeten som jag – en omöjlig ekvation. Men han kunde åtminstone ha försökt att minska avgrunden mellan våra dagar och kroppar med ett sms. Jag sa det till honom. Jag var nog ganska tjurig, väntade på att han skulle säga något, och sen sa jag det. *Att gissa sig till dina känslor är som att försöka ta pulsen på en kobra med ett stetoskop*, sa en gammal pojkvän till mig en gång. Och vad betyder det? Flera saker, tror jag – att smärta gör mig giftig, och att det krävs en speciell tjuvningsförmåga för att kunna diagnostisera mig, och att jag visar känslor samtidigt som jag döljer orsaken till dem.

När jag satt där i vardagsrummet med Dave spärrade jag ut min kobrasköld. ”Jag kände mig ensam idag”, sa jag. ”Jag ville att du skulle höra av dig.”

Det vore lögn att skriva att jag minns vad han sa. För det gör

jag inte. Så går det när man grälar – man kommer oftast bara ihåg sina egna repliker. Jag tror att han sa att han hade tänkt på mig hela dagen, kunde jag inte bara tro på det? Varför behövde jag bevis?

Uttalad omsorg om min situation/mitt problem. Varför behövde jag bevis? Därför.

Han sa: ”Jag tror du hittar på det här.”

Det här? Min ilska? Min ilska mot honom? Minnet famlar.

Jag vet inte vad jag kände, sa jag. Varför kunde han inte bara tro på att jag kände någonting, och att jag behövde något av honom? Jag behövde hans empati inte bara för att förstå känslorna jag beskrev, utan för att få hans hjälp med att upptäcka vilka känslor jag hade.

Vi satt under ett takfönster i månljuset. Utanför glasrutorna var det februari. Snart var det Alla hjärtans dag. Jag satt uppkrupen i en billig futon med smulor mellan soffkuddarna, en möbel som fick mig att känna mig som om jag fortfarande gick på college. Den här aborten var något vuxet. Mitt i den kände jag mig inte vuxen.

Jag uppfattade *hitta på* som en anklagelse om att jag uppfann känslor som jag inte hade, men jag tror att han menade att jag feltolkade känslorna som faktiskt fanns, som hade funnits där ett tag – att jag tog fram gamla känslor av saknad och osäkerhet och relaterade dem till den specifika händelsen som var aborten; överdrev mina känslor för att få honom att må dåligt. Anklagelsen gjorde ont, inte för att den var helt fel utan för att den var delvis rätt, och för att den uttalades så kallsinnigt. Han sa något om mig som var sant för att försvara sig själv, inte för att få mig att må bättre.